

Willy Bjørneby:

Ved hvilken dato ble Norge alliert med England?

WILLY BJØRNEBY, den tidligere internasjonalt kjente gymnastikkinstruktør, fikk nok av England under siste verdenskrig. Han reiste fra hele greia, hjem til Norge. Lån hans bok: «Jeg flyktet fra England». Etter okkupasjonen fikk han 20 års straffearbeide.

Riksadvokat Magne Flones, Oslo Tinghus

Takk for Deres brev av 8/3-82. Tross Deres uvilje til å gå nærmere inn på de helt kriminelle forhold i England under okkupasjonen, og senere i Norge, må jeg allikevel be Dem om, som riksadvokat, å klargjøre følgende:

Hvem i London hadde BE-MYNDIGELSE til å dømme meg til 20 — tyve — års straffearbeide for desertering fra «Den Norske Hær» i Skotland, som jeg aldri var medlem av? Og hvilken norsk lov ble anvendt?

(Forts. side 7)

Vi ville ta initiativet fra tyske myndigheter —

OG SELV FØRE KONTROLLEN MED FRONTSØSTRENES KRIGSINNSATS

OLAF W. FERMANN ledet fra 1915—1918 hjelpearbeidet for krigsfanger i Russland, og ble dekorert med Det russiske Røde Kors' orden av 1. og 2. klasse. Traff under revolusjonen i Russland Vidkun Quisling. Forsto tidlig hvilken ulykke Terboven ville bli for Norge og benyttet seg i 1941 av et tilbud om å delta i humanitært arbeide i Polen og okkupert Russland.

Fikk utvirket at Himler ga en ordre om å gi nordmenn begunstigede forhold i fangeleirene. 25. mars 1942 anmodet presidenten i Norges Røde Kors, DIREKTØR F. HEYERDAHL, ham om å tre inn som visepresident, og klarte MED VIDKUN QUISLINGS STØTTE Å BRINGE NORGES RØDE KORS' ARBEIDE NESTEN UANTASTET GJENNOM KRIGEN, tross manges manglende forståelse av at Norge var okkupert.

August 1942 fikk han omgjort TERBOVENS BESTEMMELSE OM AT FLUKTFORSØK TIL ENGLAND SKULLE GI AUTOMATISK DØDS-

STRAFF, og reddet derved 40—50 menneskeliv.

Han fikk «landssvikdommen» den 5. juli 1949: 9 ÅRS TVANGSARBEIDE.

OLAF W. FERMANN var ikke opptatt av sin egen skjebne etter domfellelsen, men var rystet over den behandling våre idealistiske frontøstre fikk, etter å ha fulgt Røde Kors' bud, tanker og ideer.

Fra sin celle i Oslo kretsfengsel gjorde han derfor hva han maktet, for å stanse forfølgelsen av disse norske jentene, som utelukkende ville være med å lindre smerter blant kjempende på begge sider.

I den forbindelse søkte han også kontakt med den norske Kirke, men den var, som han gir uttrykk for, «famlende, nølende og lunken».

Folk og Land har fått lese et brev som Olaf W. Ferman den gang skrev:

Til prestene ved fengslet i Åkebergveien.

Jeg har etter at jeg hadde anledning til å tale med pastoren lest dommen over unge norske kvinner som har tatt tjeneste i det tyske Røde Kors.

Det heter her: «Ved å melde seg til stillingen som sykepleierske i det tyske Røde Kors har hun gjort seg skyldig i alvorlig landssvik. Tiltalte var fullt oppmerksom på at det var mangel på sykepleiersker og at hun ved å gå inn i det tyske Røde Kors ytet fienden viktige tjenester. I formildende retning legges det vekt på at hun har tjenestegjort ved et amerikansk lasarett etter at hun ble tatt til fange. Det fremheves i dommen at det intet er å utsette på hennes vandel. At de utelukkende har handlet av idealisme. Det meddeles at en meldte seg, da hennes bror, som var krigsfrivillig, kom hjem som såret invalid. En annen meldte seg da hennes forlovede falt.

Retten tviler ikke på at hennes forklaring er riktig, når hun har fremholdt at hun på grunn av (Forts. side 7)

Godt år for Folk og Land

I følge årsberetningen var 1981 et godt år for avisen vår, med tilsig av mange nye abonnenter.

Avisens økonomi var i 1981 tilfredsstillende, og det var mulig å utgi ett ekstrasnummer og et dobbeltnummer.

Støtteannonse utgjorde i 1981 en vesentlig del av inntektene og øket meget i forhold til 1980.

Den store økning av kostnadene og særlig da portoøkningen 1. mars 1982, gjør driften avhengig av god inngang på støtteannonser også i inneværende år.

Dr. Th. Østrem's forskningsfond

En av Vidkun Quislings trofaste kampfeller, tidligere medisinaldirektør dr. Th. Østrem, opprettet like før sin død i desember 1980 «Dr. Th. Østrem's forskningsfond». Fondets grunnkapital er på kr. 100 000, og avkastningen forvaltes til beste for INO's formål.

INO's formann, Kåre Haugerud, er i Dr. Østrem's testament oppnevnt til enestyre for fondet.

Stort økonomisk løft

INO's største økonomiske løft i 1981 var innkjøpet av dokumenter fra det engelske statsarkiv.

Instituttet hadde en egen mann i London som kjøpte inn en rekke mikrofilmer og papirkopier av viktige engelske dokumenter.

Til bruk ved gjennomgåelsen av dokumentene har INO gjennom Biblioteksentralen anskaffet et avansert leseapparat for mikrofilm.

Oversettelsen og katalogiseringen av materialet fra det engelske statsarkiv er nå i god gjenge, og Folk og Land ser frem til offentliggjørelse.

Anders Jahre truet Quislings regjering med Hitler —

DA DENNE STOPPET HANS BÅTSALG TIL DEN TYSKE KRIGSMARINE

Folk og Land har fra avisen start for 31 år siden hamret løs på ulikheten for loven under «rettsoppgjøret».

Med god grunn har vi pekt på at kjente og «aktede» embetsmenn, skipsredere og industrifolk slapp unna det hele, til tross for at de intimt hadde samarbeidet med tyskerne i saker som ville gitt NS-medlemmer årlange opphold i fangehull og tvangsarbeidsleirer.

I stedet fikk mange av dem kommandørkorset av den kongelige St. Olavs orden og andre fine medaljer.

En av dem var skipsreder Anders Jahre i Sandefjord.

Det er ham Alf R. Jacobsen tar under sin behandling i en nylig utkommet bok på OKTOBER forlag.

«Eventyret Anders Jahre» vil fange interessen hos våre lesere.

Den bekrefter hva vi har skrevet om denne «hvitsnippgjeng», som sto med en fot i hver leir, som ga tusener kroner til hjemmefronten, samtidig som de tjente de store millioner på tjenester for tyskerne. Mennesker som ikke kjenner ordet idealisme, og derfor aldri kunne tenke seg en frontkjemperinnsats hverken på den ene eller annen side.

Alf R. Jacobsen skriver drivende godt, og det han skriver er underbygget. Han er modig, — og ærlig.

Uten omsvøp forteller han hva journalister og andre forfattere tidligere har fortiet, at Vidkun Quislings regjering ikke lot seg skremme av herrene i Berlin, men sto fast på standpunkter som tjente folk og fedreland.

Det er tilfelle bl.a. under salget av Jahre-tankeren «Jasmin» for 7,5 millioner danske kroner til den tyske Kriegsmarine.

Alf R. Jacobsen skriver:

«— Salget slår ned som en bombe i norske skipsfartskretser. Verken den nazistiske kommissariske statsråd i Sjøfartsdepartementet, Amerikalinjens flaggskipper Kjeld Stub Irgens, eller sjefen for Statens Skipsfartsdirektorat, Lars Usterud Svendsen, kan godta avtalen.

Året før — 20. november 1940 — er det fastsatt en ny lov som forbyr norske redere å selge skip eller parter i skip ved utenlandske verft.

Nå brukes bestemmelsen til å stoppe salget av Jasmin til Hitlers marine.

Sjansen byr seg når salgssummen — 3,2 millioner Reichsmark — overføres Norge via Deutsche Verrechnungskasse samme høst.

Handelsdepartementet sier nei til å utbetale pengene til Jahre over den tysk/norske clearingavtale.

Anders Jahre lar seg ikke avfeie så lett. Rundt nyttårstider 1942/43 bombarderte han sjøfartsadministrasjonen med krav om å få pengene frigjort.

16. januar nøler han ikke med å fortelle Irgens at han «akter nu så snart (jeg) har herr statsrådets svar å oversende min korrespondanse med såvel Sjøfarts- som Handelsdepartementet, uten kommentarer fra min side, til rette vedkommende i Berlin...».

På direkte spørsmål etter krigen erklærer Jahre at dette slett ikke var ment som noen trusel. Neida, fordi han hadde «intet annet å gjøre enn å innberette dette faktum (departementets nei) til tyskerne. Samtidig underrettet han tyskerne om at da disse ikke var i stand til å kunne oppfylle avtalen, måtte denne ansees som bortfalt. På dette tidspunkt godtok ikke de tyske myndigheter en hvilken som (Forts. side 5)

Leirens møte med presten

Det var ikke ALLE fengselsprester som etter okkupasjonen gikk bødlenes ærend i norske fengsler og konsentrasjonsleirer.

Et dokument fra Espeland fangeleir forteller om en slik «hvit» prest, nemlig pastor KVAALE, som hadde mot til å følge kjærlighetens bud, og langt fra lot seg diktere noe som helst av maktthaverne den gang.

Den 23. september 1947 hadde pastor Kvaale, Espeland fangeleir ved Bergen, kalt sammen til møte i forsamlingsalen.

Møtets hensikt var denne: for det første å gjøre et forsøk på å få ryddet tilside den mistillit som ble vist ham som statskirkeprest, og som kirkebesøket også tydelig bar vitnesbyrd om.

For det annet for å høre fangenes anker, som han ville forebringe på et møte av fengselsprester i Oslo i nærmeste fremtid. På dette møte ville også reskap. Madland og pastor Bjordal være tilstede. Her ville han klarlegge vår oppfatning og hele den psykologiske side ved saken. Kort sagt: legge hele sin innflytelse i vektskålen for en innkortning av sonetiden. Den resolusjon som dette møte av fengselsprester ville føre til, ville så bli overlevert det bispemøte som skulle holdes noen tid senere.

På møtet fungerte Arild Jadar som dirigent og han innledet med bl.a. å påpeke at hele retts-

oppjøret hadde en politisk og en sosial side. Den politiske side var det forsåvidt nytteløst å diskutere, den ville senere måtte sees i et mer historisk perspektiv. Hvis han om 20—30 år møtte en tidligere kamerat i en verden hvor der hersker gode forhold, ville han si: «Dere var bedre enn jeg trodde». Men hvis han møtte ham i skyttergraven, der hvor vi sluttet, da vil jeg håpe han sier til meg: Jeg kjemper for noe som jeg den gang ikke forsto». Men det er en annen side som fullt ut kan diskuteres. Det er den sosiale. Vi vet at rettsoppjøret har tatt et omfang så stort at myndighetene ikke har oversikt over det. Regner man gjennomsnittlig 3 personer, som er direkte avhengig av den fengslede, kommer vi opp i et tall av 150 000 mennesker. Sosialt har dette en kolossal virkning, og internasjonalt vil den oppfatning gjøre seg gjeldende, at det norske folk består av en større eller mindre del dekadente indi-

vider. Sett ut fra individet selv: da må hver enkelt gå i seg selv. Moralsk og etisk sett var vi høytstående. Fangesamfunnet representerte alle lag av befolkningen, alle yrker. Det er et tverrsnitt av det norske folk.

Til tross for at vi hittil har båret byrden av 2 år og fire måneders fangenskap kan vi ikke fatte dybden av ordet landssvik. Å svike sitt land er så gement at håret kan reise seg på våre hoder. Så lenge dette stempel gjøres gjeldende henger der et jernteppe mellom oss og befolkningen. Selv når man roser oss bruker man ordet landssviker. De roser oss samtidig som de kjører oss ned i skitten.

Arild Jadar refererte her til den gang fanger fra Skuldstadmoen landssvikerleir deltok i utgravningen av de forulykkede under sneraset på Mjølfjell, og hvor «landssvikerne gjorde en utmerket innsats». (Pressen) Landssvikstemplett var ute blitt til en frase, — for oss var det en meget alvorlig realitet. Vi lærte på skolen at individet skal gjøre det som samvittigheten tilsier det. De subjektive forutsetninger burde klart legges frem. Våre motiver har for over 90 prosent vedkommende ikke ale-

(Forts. side 6)

Minner og tanker foran årets skjønneste måned

«Min familie og jeg har i 15 år hatt et annet statsborgerskap, men det er i Norge og Trøndelag våre hjerter hører hjemme,» skriver vår venn Ivar til oss.

Brevet er nedtegnet en sen kveldstid, og som for de fleste av oss er det minnene fra mai 1945 som ikke slipper ham.

Tankene på den tid bør da også spore oss alle til å gjøre en innsats for INO og FOLK OG LAND, — som våre viktigste våpen i kampen for sann okkupasjonshistorie.

«Da jeg sammen med min far ble arrestert den 9. mai 1945 var jeg hjemme på permisjon. Jeg var 21 år gammel. Idealist med tro på vårt folk og vårt land — jeg så for meg et land der menneskene levde i harmoni og

forståelse med hverandre — et sunt og lykkelig folk.

Jeg kunne aldri ha tenkt meg å være med og gjøre slike ting mot landsmenn eller andre, som jeg fikk se og oppleve i og utenfor fengslet i 1945, og i de følgende år. Ja, enn i dag stikker denne onde hetshov frem, det har man mange eksempler på.

Som sagt kom jeg med første transport til Falstad på kvelden den 9. mai — ble plassert på celle som en farlig forbryter. I cellene — meget små — var det plass til to senger, den ene oppå den andre, fremfor sengen såvidt plass til å snu på seg, et lite bord, en krakk og en bønne til å gjøre sitt fornødne i.

Celledøren hadde et lite vindu med gitter foran, gjennom dette mindu så man litt grønn mark,

delar av en bondegård og en bit av en veg.

Jeg glemmer aldri det syn jeg så på denne vegbiten den 17. mai — deler av et barnetog med det norske flagget — å, hvor mitt unge hjerte vred seg i smerte ved dette syn. *Mor Norge i hjerte — Gud Herren i sinn* — hadde jo vært ledemotivet for oss unge og eldre som satt her innesperret og vanæret!

Det var mest unge gutter i cellene rundt meg, de fleste bondegutter fra bygdene i Inn-Trøndelag, prektige gutter, det har de bevisst ved også å klare seg siden i den ujevne livskampen.

I denne tunge tiden da vi hver dag og helst på natten fikk høre at for oss frontkjempere var kun dødsstraff å vente — jeg husker det ble innsmuglet et nummer av Trondheimsavisen *Nidaros* — formodentlig ved hjelp av eller etter ønske fra fengselsledelsen, i denne avis sto på første side med fete typer: — Ikke endelig bestemt dødsstraff for samtlige frontkjempere —!

I artikkelen under framgikk at ingen annen løsning fantes enn dødsstraff!

(Forts. side 5)

«Tyskerminner» tok nattesøvnen

Herr redaktør!

Tenkte at denne lille «godbiten» fra «FORSVARETS FORUM» ville være verd en kommentar (eller iallfall en gjengivelse) i Folk og Land. Den siste setningen om «kuriøs verdi» røper uvitenhet hos skriveren. Spør en som samler på «militaria» om hva som er verdt noe på det området — og i særdeleshet hva som virkelig er efterspurt, så vil De nok få et ganske annet svar.

Med vennlig hilsen
Odd Isachsen, Oslo 9.

Det var omtrent som om alarmen skulle ha gått på Trondenes ved Harstad for noen netter siden. Gutta var i fyr og flamme. Det hersket nærmest fullt kaos.

Arsak? Et funn av gamle dis-

tinksjoner fra tyskernes tid på Trondenes.

I forbindelse med gravearbeid så å si midt mellom mannskapsforlegningene, kom de første merkene til syne. Et par av gutta med arkeologiske interesser begynte å grave. Flere typer ble gravet frem. Etter kort tid var dusinvis av soldater på ferde nede i den to-tre meter dype grøfta. Enkelte ble fullstendig bitt av basillen. Opptellingene viste at de mest ivrige hadde gravd frem hele sytti-åtte distinksjoner fra den kalde grøfta. Den mest ivrige av dem alle forlot ikke «skattkammeret før ved fem-tiden på morgenviksten.

Om de tyske distinksjonene har annet enn kuriøs verdi, er vel heller tvilsomt.

(«Forsvarets Forum»)

Sannheten om Churchill Europas ødelegger

Apningen av de britiske krigsarkiver har til fullkommenhet bragt bevis for at Winston Churchill var mannen som i virkeligheten bragte Norge inn i krigen ved å foranledige tyskerne til invasjonen 9. april 1940. Hans provokasjoner i denne anledning var helt målbevisste, men allikevel har norske jøssinger i sin uvitenhet hyldet denne krigshisser med et monument i Oslo.

For kort å belyse Churchills sanne natur, kan det være av interesse å gjengi noen av hans uttalelser. Man kunne skrive side opp og side ned med bare groteske uttalelser fra hans mange taler og ikke mindre groteske sitater fra hans bøker og artikler, men av plasshensyn skal her bare tas med noen få, som imidlertid til fulle karakteriserer Churchills person.

I 1936, altså tre år før krigen brøt ut, erklærte han: «Vi vil påtvinge Hitler krigen enten han vil eller ei». I en radiotale 9/9 1939, uttalte han: «Denne krig, er Englands krig. Dens mål er å tilintetgjøre Tyskland! Fremad Kristi soldater!» I 1941, fremholdt han overfor den jugoslaviske utenriksminister: «Det tyske folk består av 60 millioner forbrytere og banditter». Og da han ble statsminister i 1940, uttalte han: «Jeg fører ingen krig mot Hitler, jeg fører en krig mot Tyskland!»

Allerede i sine memoarer (W. Churchill «Memoiren» bind 1 side 59/62) nevner han sitt forslag om masse mord på fienden i 1919, altså ett år etter at Tyskland hadde gitt opp krigen og England også var forpliktet til å holde fred. Hans forslag gikk ut på at man skulle laste tusener

av fly med sprengstoff og farlige giftgasser, slik at befolkningen kunne bli drept og byene tilintetgjort. Han skriver videre at denne kamp som han foreslo i 1919 *dessverre* ikke ble utkjempet, og han betegner freden etter 1918 som en oppbygningsfase. Hans mening var jo tydelig at England skulle samle krefter til en ny krig. I 1925 hadde han noe i likhet med atombomben i tankene: «Skulle det ikke finnes metoder til å anvende eksplosiv energi, som var enestående mere intensiv enn alt som hittil er oppfunnet? Kunne man ikke finne opp en bombe ikke større enn en appelsin, som kunne være i stand til med ett slag å tilintetgjøre en hel by?»

Denne åpenbare psykopat ga man anledning til å styrte verden ut i en meningsløs krig, og han avviste konsekvent ethvert fredsforslag. Han fikk sin krig mot Tyskland med de ufattelige ødeleggelser og massemyrderier det førte med seg. Men han oppnådde også å få gjennomført *president Roosevelts sterke ønske om å ødelegge det britiske verdensrike*. Kfr. boken av Roosevelts sønn Elliot: «Slik han så det», Gyldendal 1946. Han bragte det tidligere så stolte imperium nærmest til tiggerstaven. Men ennu finnes det nordmenn som ut fra sitt hat til tyskerne fremdeles dyrker Churchill som en stor mann. Sannheten er at Churchill i virkeligheten var en ren nikke-dukke i hendene på Stalin og Roosevelt og hans bakmenn. Det viser bl.a. referatene fra Jalta-møtet, og møtet i Potsdam rett etter krigens slutt i Europa.

Brage, Oslo 3

Plassér dine forsikringer gjennom

Bergs Assurance

autorisert konsulentfirma

Stortingsgt. 18, Oslo 1 — Telefon 41 37 30 linje 56.

TRYGGHET

OG

SIKKERHET

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Utgiver: A/S Historisk Forlag

Redaktør: Kåre Haugerud. (Treffer kun etter avtale.)

Telefon: (02) 19 06 71 (Telefonsvarer)

Redaksjonell post: Boks 924 Sentrum, Oslo 1

Abonnement, annonser: Boks 7157 Homansbyen, Oslo 3

Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo. Mandag 17—20, tirsdag 10—14 og onsdag 18—21.

Abonnement: Pr. år kr. 60,-. I omslag kr. 75,-. Utlandet + kr. 10,-.

Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248

Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a., pr. spaltem.m.

Trykk: Viking Boktrykkeri A/S

Var Høyesterettsdommere idioter?

— FOLK OG LAND overdriver når det hevdes at det var straffbart å drive idrett i de fem okkupasjonsår.

Det er elever ved en folkehøgskole på Vestlandet som skriver dette til oss. Og de legger til: — Det var ikke straffbart, men det var dårlig nasjonal holdning å bryte idrettsfronten.

Skoleelevene viser til et innlegg av Ole Nilsen i forrige nummer, der han omtaler den landssvik-straff en ung jente fikk etter okkupasjonen, for å ha løpt noen runder på en idrettsbane.

Når vi tar elevenes ytring opp på lederplass, er det for å gjøre klart norsk ungdoms totale mangel på viten om «rettsoppjøret», og hva rettssvikerne kunne nytte straffelovens § 86 til.

Nedenstående klassiske innlegg i Dagbladet 17. mars 1950 av daværende stud. jur. Aage Spakmo fortjener å minnes. Herr Spakmo skriver:

«Fredag kveld holdt justisminister Gundersen foredrag om landssvikoppjøret. I den etterfølgende debatt fremholdt jeg bl.a. som min sikre overbevisning at fremtidens rettsvitenskap vil finne det komisk når Høyesterett har avsagt dom på at deltagelse i idrettsstevner under okkupasjonen kan rammes av straffelovens paragraf 86.

I sin sluttreplikk benektet statsråden at noen slik dom var blitt avsagt. Da jeg opplyste at referatet hadde stått i «Verdens Gang», svarte han. «Hvis noe sådant hadde stått i «Verdens Gang», måtte det være en idiot av en journalist.

En jurist som tror på sånt, er ikke noen god jurist.»

Etter møtet gikk jeg bort til justisministeren og fremholdt at jeg trodde jeg kunne skaffe det nevnte referat. Hr. Gundersen svarte: «Tror De virkelig at Høyesterettsdommerne er idioter?»

«Verdens Gang» 14/11 1947 inneholder referat av dommen på første side under overskriften: «Det var straffbart å delta i NS-idrettsstevner under krigen. Pussig prinsippsak, hvor Høyesterett var strengere enn påtalemyndigheten.»

Liv Storhaug var ved Oslo Byrett dømt bl. a. for å ha deltatt i en rekke idrettsstevner. Under prosedyren for Høyesterett nedla statsadvokat Ryssdal med Riksadvokatens samtykke påstand om frifinnelse for dette punkt, da man var av den mening at byretten hadde anvendt loven uriktig. Høyesterett tok ikke denne påstand til følge. Se kjennelse i sak L. nr. 417. S. nr. 410/1947. Dommen er også gjengitt i Retts-tidende s.å. side 695.

Etter at riktigheten av min anførsel således er bragt på det rene, kan det være grunn til å spørre:

«Er justisministeren fremdeles av den mening at Høyesteretts dommere er idioter?»

Oslo, 4. mars 1950.

AAGE SPAKMO
stud. jur.

Redaksjonen avsluttet fredag 9. april.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14, onsdag kl. 18—21.

Postadr.: POSTBOKS 924 SENTRUM, OSLO 1.

Kontoradr.: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

Noen måtte bli igjen

Det måtte noen bli igjen . . .
Vi kunne ikke en og hver
gå løs på fienden med gevær
for det om vi var menn.

Det måtte noen
bli igjen her hjemme
som villig tersket loen
og tappert lot seg glemme.

Det måtte noen trelle
med not og garn i fjorden.
Det måtte noen stelle
med noten og med jorden.

Det måtte noen sitte
og blåse litt til gloen.
Det måtte noen titte
på buksen og på skoene.

Det måtte noen kare
litt jordsmonn over skrammen.
(skammen?)
De kunne ikke fare
til England alle sammen.

Det måtte noen være små . . .
Vi kunne ikke alle gå,
som mange av oss gjorde,
og bare være store . . .

Og vi som ble tilbake
vi spiste ikke kake,
men, slikket våre sår . . .

Vi var en trofast skare
som tygget klippfisk bare
. . . i fire lange år . . .

Skrrevet av GABRIEL SCOTT i 1945, etterat «Freden brøt løs» og hetsen var på sitt verste. Formentlig sto diktet i Norges Kvinner, og er her skrevet ned etter et diktat. Disse åtte versene kan ha blitt utstyrt med en annen tegnsetting, f.eks. av forfatteren, enn her er tilfelle. Men ordlyden formenes å være riktig. Det er tydelig, at G. S. følte seg provosert til å skrive diktet, på egne og andres vegne. Han valgte, som så mange andre, å bli igjen for å ta vare på gode Norge. Og det var nok ikke helt bra i noen enkeltes øyne. Man skulle ha reist . . .

R. S. GR., Oslo.

NRK-spark til HAMSUN

I radioen's program onsdag 10. mars 1982, kl. 18.25, var det ei «åndsrik» kvende som hadde dagens bokomtale i anledning Kvinnedagen, og heitte Berit Vik.

Ho lot all sin vrede gå ut over all den gløymnde omtale tå kvende som hadde vore og er forfattarar, og forfattarar som var kvendevonne, og då nytta ho høve til å få gjeva Knut Hamsun eit spark, då ho sa at Hamsun i sine bøkar hadde vist seg som den kjønnsfacist som han var!

Ja, små spyflugug kan og svine til eit papir. — Ho rekna sjøl sikkert med at ho scora mange poeng hjå NRK's åndselite, og med det sikra seg ein plass ved hennar kan sitta lågt.

Ola S. Guterud,
Nore i Numedal.

Behovet for støtte er stigende — og større enn vi makter

HJELPEORGANISASJONEN FOR KRIGSSKADETE OG FALNES ETTERLATTE har alltid med takknemlighet kunnet regne med helhjertet støtte fra bladets lesere. Særlig etter det innbetalingskort som fulgte med november-nummeret av bladet, har vi mottatt mange små og store bidrag.

Vi takker hjertelig. Behovet for støtte er stigende og større enn vi makter å overkomme. Med dette nummer av bladet følger igjen et Postgiro-innbetalingskort for konto nr. 5 18 07 08. Vi ber om at det blir brukt.

Mange vil kunne gledes om så skjer. Sjekk kan sendes til HJELPEORGANISASJONEN, postboks 1407 Vika, Oslo 1. For dem som vil sende beløpet over bank bes vårt bankgironummer 8101.20.19424 benyttet.

Vi vil gjerne gi kvittering i bladet om dette ønskes.

Oslo, april 1982
Eyvind Saxlund (sign)

Norsk Arbeidstjeneste

BØKER, BROSJYRER, FOTO's, BREV, LEIRAVISER, AT-BLADET, PLAKATER, o.l. ønskes utlånt i forbindelse med en ny bok om Norsk Arbeidstjeneste. Forsvarlig behandling garanteres.

Skriv til bill. mrk. «A T»

ET MAKKVERK

Vi skulle få nok å gjøre hvis vi skulle påta oss oppgaven å rette opp løgnene og feilene i Asbjørn Øksendal's bok: «Operasjon Weserübung». Det vrimler av dem, — og vi vil henstille til leserne ikke å kaste bort penger på kjøp av makkverket.

En av våre trofaste abonnenter og medarbeidere har sendt oss en kopi av en beriktigelse.

«Herr Asbjørn Øksendal!

Jeg gjør for ordens skyld oppmerksom på at hva De skriver om flyvebladet, mandag 8/4 1940 i Deres bok: «Operasjon Weserübung», ikke er riktig. Det var forøvrig Rikshirden som delte det ut, IKKE kl. 0800 om morgenen, men mellom kl. 2000 —2100 om aftenen samme dag. Som medlem av Rikshirden var jeg selv med på å distribuere det ut i Oslo sentrum, men vi fikk det først utlevert ferdig trykket, etter å ha ventet på det i 1 times tid (i Rådhusgt. 17, Oslo). Så flyvebladet ble ikke trykket dagen i forvegen, som De skriver i Deres bok, og forøvrig var dagen før: Søndag, 7/4 1940 og det kunne altså ikke bli trykket da! Dette til Deres orientering og iakttagelse.

Jar, 21/3 1982,
Harald Schaaning»

Ilseng-sanger

Jeg etterlyser en eller flere som kan være i besittelse av sanger, kvad eller viser som ble skrevet i Ilseng Fangeleier. Jeg har seks stykker, men jeg vet det finnes flere, for jeg husker noe av innholdet, likeledes hvem som skrev de savnede sanger. — Etter det jeg har fått vite er det mange som er interessert.

Håper på positivt svar.

Kaare S.

Redaksjonen formidler.

Vi retter

I omtalen av Dr. juris Werner Best's oppsiktsvekkende memoarbok, (forr. nummer) kom vi i skade for å titulere forfatteren Rikskommisar.

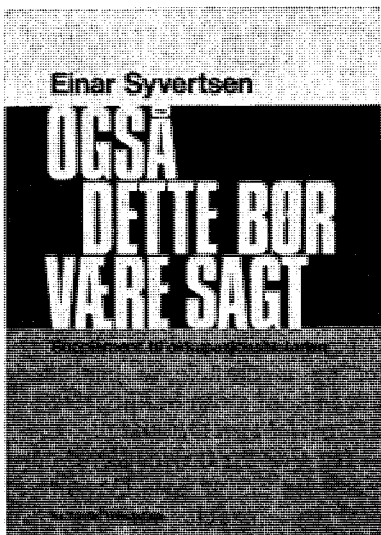
Det riktige er at han var den tyske regjering's befullmektigede i Danmark.

Red.

GI DETTE NUMMER VIDERE

til en annen når du har lest det! Det er en god måte å fremme vår sak på, og den kan også skaffe oss nye abonnenter.

Nytt bind okkupasjonshistorie

Omtalt av: TRYGVE ENGEN

Einar Syvertsen:

**OGSÅ DETTE BØR
VÆRE SAGT**

Historisk Forlag A/S
Postboks 924 Sentrum,
Oslo 1.

Eit kjent norsk ordtak seier at sanninga er verst å høyre. Det er også sagt på den måten at «ingenting gjer folk så rasande som sanninga».

Når Einar Syvertsens politiske testamentar no kjem ut som 4. bind i serien «Supplement til okkupasjonshistorien», ca. 24 år etter at det var ferdig frå forfattaren si hand, og 9 år etter at han døydde, så er det nokså truleg at det vil framkalle veldige raseriutbrot. For her kjem attar ein av desse «som intet har forstått og intet lært» av det som ei einsretta presse og ei like einsretta kringkasting har forsøkt å lære oss i dei siste 37 år.

Det ligg nær å kalle Einar Syvertsen den norske NS-rørsla personleg. Han var med frå første stund, og heldt fram med medlemsskapet gjennom alle år — heilt til sigerherrane frå 1945 gjorde det til eit brotsverk, det som han — og vi andre — såg på som ein kamp for å bevare den europeiske arven av kristen, humanistisk ånd og tenkning, og ein kamp for å verne vår nordiske folkeætt mot å bli knust mellom kapitalismen og marxismen sine kvernsteinar.

I første delen gjer forfattaren greie for den politiske utviklinga frå 20-åra fram til statsakta på Akershus 1. febr. 1942. Etter å ha omtala Chr. Michelsens og Fridtjof Nansens forsøk på å få til eit samlings-riksstyre, belyser han utviklinga gjennom ei rekke sitat av kjente personer frå den tid. Det er ord av Nansen, biskop Lunde, generalkonsul Storm, Chr. Michelsen m. fl., som alle peikar i same lei: At vi etter krafttaket i 1905 var komen inn i ein nasjonal fallperiode. I 1923 skreiv såleis Chr. Michelsen bl.a.:

«En talentløs og uvederheftig politikk har forvrøvlet hele vårt politiske liv, fylt store deler av vår ungdom med lede for politisk virksomhet og bragt hele

vårt parlamentariske system i miskreditt.»

Og Nansen i 1928:

«Og det vil jeg si dere, at etter min overbevisning er det partipolitikken som er blitt en fare for Norge i dette øyeblikk. Den er ikke naturlig og sunn lenger, den har ikke fulgt med tiden og har ikke livets rett. Partigjerdene er råttne! . . .»

I denne situasjonen var det så Vidkun Quisling steig fram. Også hans syn blir belyst ved ei rekke sitat frå taler og artikler. Om Arbeiderpartistyret skreiv han såleis i 1936:

«Marxistregjeringens stilling fører til slike meningsløse forhold, som at Norge nu har en handelsminister (Madsen) som har smuglet russisk gull til landet for å lage bolsjevikrevolusjon her. En justisminister (Lie) som på trykk oppfordrer til å bryte loven. Og mens en ny verdenskrig truer, to forsvarsministre (Torp og Monsen) som har vært offisielle ledere av en organisert aksjon for å gjøre vårt forsvar uskikket til å verne landet . . .»

Og lenger nede:

«Under den uværende forhold i Europa eksisterer enn videre den mulighet at Tyskland og England kan komme i krig. En slik krig mellom England og Tyskland er for Norge en katastrofal mulighet.»

Men den norske skuta dreiv vidare, utan at nokon vilde høyre på Quisling. Uvilkårleg kjem ein til å tenkje på det som Einar Maseng skreiv i boka «1905 og 1940» side 164:

«Om Quisling hadde latt være å stifte noe parti, altså holdt seg unna indrepolitikken, som gjorde ham upopulær, og anvendt sine evner på å vinne tilhengere for sitt rent utenriks- og forsvarspolitiske nøytralitetsprogram, ville han da kunnet trekke Norge inn på samme politikken som Sverige?»

Ja, ein kan nok spørre. Men vi får aldri vite kva som kunde hendt, dersom det eller det hadde vore gjort annleis. Vi veit berre kva som hendte. Først i september 1939 fekk vi nett den situasjonen som Quisling 3 år tidlegare hadde kalla «en katastrofal mulighet». Og den 3. s. md. gjorde «Håkon, Norges Konge», kunnig:

«Vi har vedteki å halde oppe fullkommen nøytralitet for Noreg —.»

Men straks etterpå tok utanriksminister Koth opp forhandling med Norges Rederforbund om ei ordning, slik at heile den norske handelsflåten vart sett under forbundsstyret si styring. Og mindre enn ein måned seinare kunde han melde om at England (under trugsmaal!) hadde kravd å få disjonere 2 mill. tonn av flåten. 23. nov. var avtalen i orden. Utanriksministeren, og regjeringa, kunde vaske

sine hender, for det var ikkje dei, men Rederforbundet, som hadde fått i stand avtalen! Slik kunde eit «lovleg» riksstyre omgå den høgtidelege erklæringa om nøytralitet som det sjøl hadde sendt ut, og dermed føre eit heilt folk bak lyset.

Men det var også andre som hadde fått førehandsvarsel om det som vi andre berre måtte slutte oss til på grunnlag av avis-meldingar og faktiske hendingar:

«Ut på høsten 1939 innkalte daværende biskop i Oslo, Eivind Berggrav, prestene i Oslo og omegn til sitt hjem, hvor han under krav om taushet kunne fortelle, at han på eget initiativ hadde foretatt en reise til England og der hatt foretrede for utenriksministeren, Lord Halifax. Resultatet av denne samtale kunne da Berggrav gi det forsamlede presteskap slik, at Norge måtte med i krigen og at Englands krav var forferdelige. Han kunne også fortelle at han hadde oppsøkt Riksmarskalk Gjøring og fra ham fått vite at Tyskland ingen interesse hadde av Norges innblanding i krigen. Tysklands interesse m.h.t. Norge, var ubetinget nøytralitet.»

Syvertsen tek med denne episoden der den kronologisk høyrer heime, blant hendingane hausten 1939. Sjøl fekk han først vite det eit par år etter. Ein må storleg undre seg over at ikkje Berggrav, som var så godt informert frå første hands kjelder, straks gjekk til Kongen med krav om mobilisering. Kva skal ein tru? Var Berggrav, og med han ein stor del av presteskapet, alt då klår over at norske soldater og norske sjøfolk var utpeika til slaktefe for England?

Sjølve krigshendingane i 1940 går Syvertsen heller lett over. Desse ting er jo også godt kjent. Meir inngående drøfter han utviklinga sommaren 1940 fram til 25. september, då Terboven endeleg slo overende riksrådsforhandlingane og oppnemnte eit kommissarisk riksstyre der alle, på 3 nær, var medlemmer av NS. For oss som fylgde hendingane på avstand, var dette resultat til dels vanskeleg å forstå. Syvertsen kommenterer det slik:

«De som i stillings medfør måtte komme i personlig kontakt med tyske myndigheter, kan bevitne hvilken betydning NS-medlemsskapet hadde for samarbeidet, det nødvendige tillitsforhold, og dermed for resultatene. Hevdelse av nasjonale og norske synspunkter og interesser — selv kontra tyske sådanne — ble møtt med forståelse og god vilje på den bakgrunn at det var fedrelandets sak det gjaldt, og at det ikke var noen hvem-som-helst som med skjult fiendskap kunne tenkes å ville føre — eller søke å føre — okkupasjonsmakten bak lyset, og at dennes skade var eneste mål. Det viste seg som det alltid vil vise seg,

at et minstemål av tillit er nødvendig, skal noen form for samarbeid kunne finne sted. Det gjaldt ikke minst i det forhold det her er tale om, i forholdet mellom okkupant og okkupert, hvor interessene i sakens natur ofte er kontrære, og hvor bare en gjensidig objektiv erkjennelse av de faktiske forhold kan formidle det samarbeid som — ikke minst i den okkupertes interesse — må skje.

DETTE BØR VÆRE SAGT, selv om det norske folk aldri skulle få visshet for det og se det bekrefte, og derfor kanskje ikke noen gang kan komme til å innrømme det: **AT DET I DEN STILLING DET VAR BRAGT, BURDE VÆRE TAKKNEMLIG FOR AT DET VAR EN GRUPPE MENNESKER SOM IKKE VAR KOMPROMITTERT AV DE FORHOLD SOM HADDE FØRT TIL OKKUPASJONEN, OG SOM DERFOR KUNNE LØSE OKKUPASJONSTIDENS OPPGAVER SLIK SOM DE TROSS ALT BLE LØST»**

Eg har understreka nokre liner i det siste avsnittet. Dei fekk meg til å hugse kva min gamle far, som slett ikkje var «tyskvenleg», sa den gongen: «Kven andre enn Nasjonal Samling kunde ta styret i Noreg no, slik vi har stelt oss?»

I andre delen overprøver forfattaren dei synsmåter og dei standpunkter han hevda gjennom førkrigs- og okkupasjonstid, og som han har lagt fram for oss i første del. Og han spør slik som vi vel alle ein gong spurde: «Hva skulle vi dømmes for?» Men på det spørsmålet var det umuleg å få noko eintydig svar. Side 116 skriv han:

«Rundt i vårt land satt det tusener som spurte på same måte. Hadde de som sto for dette hatt noe å fare med, kunnet gi en forklaring, fremlagt faktiske opplysninger som overbeviste om vår feiltakelse, hadde det kunnet skapes tusenvis — ikke av angrende syndere, all den tid det ikke var tale om bevisste forbrytelser —, men mennesker som ville ha erkjent sin villfarelse og beklaget det. Men noe slikt ble ikke gjort.

Det har — i denne forbindelse sagt — heller ikke siden vært mulig noe sted å få forelagt til korreksjon den oppfatning vi bygget på. Retten tillot det ikke. Pressen ville ikke stå til tjeneste. Den annen part kunne da ikke ha noe å tape ved å motbevise — i et offentlig forum — noe, eller mest mulig, av det vi trodde på og bygde på. Men noen offentlig drøftelse av saken har ikke vært tillatt.»

Så «drøfter» forfatteren spørsmålet sjølv, med utanforståande iakt-takarar som major Lange-land, prost Hedem, Lord Hankey, Churchill, Scharffenberg m. fl. Han siterer frå «brev over avgrunnen», brev som han sjøl

har skrive og i dei fleste tilfelle også sendt til dei respektive mot-takarar. Såleis eit til professor Andenæs, visstnok i februar 1948. Det ville vore interessant å vite korleis professoren reagerte då han fekk spørsmålet:

«Når ble de folkerettslige bestemmelser suspendert for nordmenn i Norge?» (S. 188)

Spørsmålet står framleis ope. Eg har i alle fall ikkje sett noko svar, verken frå professor Andenæs eller nokon annan.

For å belyse den såkalla «El-verumsfullmakta», og i samanheng med den bakgrunnen for riksrådsforhandlingane, gjengir forfattaren nokre avsnitt av ei artikkelrekke som stortingsmann Neri Valen hadde i bladet «Varden» frå 8/12 1947 og utover. Om nokon tidlegare har vore i tvil, vil ein der få vite frå absolutt sikker kjelde, kven det var som gjorde framlegg om

- 1) fullmakt for Riksrådet til å slutte fred med Tyskland, og
- 2) henstilling til Kongen om å abdisere.

— Ein kan kanskje seie at boka ikkje heilt naturleg føyer seg inn i serien, som eit framhald av Melsoms 3 bøker Han er eit verk for seg sjøl, eit verk som berre er Einar Syvertsens. Men det gjer ikkje boka mindre verdfull. Ho er ei av dem som vil framkalle anten håp og glede, eller ukontrollerte raseriutbrot. For enno er det sikkert mange nordmenn som ikkje likar å høyre sanninga.

HUSHOLDERSKE SØKES AV ENKEMANN, 62 ÅR

SKRIV ELLER RING FOR KONFERANSE.

Redaksjonen anviser.

SOMMERHYTTE

PÅ SØRLANDET, ELLER VED OSLO-FJORDEN, SØKES I JULI ELLER I AUGUST. 4 VOKSNE, ROLIGE MENNESKER.

Bill. mrk. «Mot lysere tider»
Ekspedisjonen

AV PLASSGRUNNER

må vi forbeholde oss retten til å forkorte innkomne manuskripter. Oftest gir vi innsenderen varsel om dette, men like før vi må levere manuskripter til setting, kan det bli for liten tid til det.

Anders Jahre . . .

(Forts. fra side 1)

helst muntlig opplysning fra en nordmanns side. Det ble alltid krevet dokumentarisk bevis for at en påstått handling var utført. Det var dette som nødvendiggjorde at han måtte meddele daværende sjøfartsminister og skipsfartsdirektoratet hvorledes saken sto. I hans henvendelse til departementet var det på ingen som helst måte hans mening å komme med noen trusler overfor de norske myndigheter, men det var utelukkende av hensyn til tyskerne at han måtte gjøre hva gjøres kunne for å få avtalen av 14. oktober 1942 oppfylt.»

Sjøfartsmyndighetene lar seg heller ikke skremme. De nekter å godkjenne salget av Jasmin «under hensyntagen til den store samfunnsmessige betydning det hrr å fastholde de norske myndigheters standpunkt».

Administratorene av Det tredje rike setter ikke pris på den norske halstarrighet.

29. mai 1943 — etter at Jahres brev har nådd Berlin, formodentlig — spør tyskerne første gang hvorfor norske myndigheter avslår å utbetale Jahres millioner.

Sjøfartsdepartementet svarer kaldt at «beslagleggelse til eendom av nybygningskontrakter i norsk eie er folkerettsstridig». Derfor vil de ha båtene tilbake, ikke penger. Verken nå eller i framtiden vil man skifte standpunkt, sier Irgens og Usterud-Svendsen.

Noen dager seinere reagerer Jahre. Departementet vil bli holdt ansvarlig for det tap hans selskaper er påført, heter det i brevet.

«Eventyret Anders Jahre» er avslørende. Boken kler skipsrederen så fullstendig naken, og vi mister all respekt for denne tidligere landets mektige sønn og store donator.

På side etter side sjokkeres vi over hans transaksjoner, og ikke minst vemmes vi over den tilsynelatende innarbeidede forbindelse med gutta i Berlin, som han nytter som en slags brekkstang i brev og samtaler.

Selv om OKTOBER forlag er kommunistisk, — må vi innrømme at boken er et sannhetsskrift om den løgn som bankes inn i den godtroende norske masse, at Norge er en rettsstat, at det er likhet for loven.

«Eventyret Anders Jahre» er boken om en av de mange . . . !

La den være forløperen til en serie om alle disse Norges «stolte» sønner som rettssvikerne tok under sitt vern i «frigjørings»-årene. Det er mange «eventyr» å øse av, og kanskje forfatteren, Alf R. Jacobsen, bør la skipsreder Thomas Falch jr. i Det Bergenske Dampskibsselskap være neste mann ut. Et tips, bare. Men et godt tips.

Hvordan det gikk skipsrederen i Sandefjord?

Om han er død, er vi neppe ferdig med ham ennå. Hans gamle, gulnete dokumenter granskes, og tror vi visse personer rett, kan vi få oppleve ennå en «Reksten-sak».

Men som landssviker er han frikjent.

Etter at han i 1946 ble anmeldt, — henla riksadvokat Aulie saken i 1949. Vi hadde nesten sagt selvfølgelig.

Det skyldes ikke minst Høyesterettsadvokat Ole Fritjof Bet-

tum, en av landets skarpeste jurister, som ti år etter at landsviksaken var slettet, ble satt inn som kompanjong i rederiet.

Under «frigjøringa» var Betum distriktpolisjef i Sandefjord, og fra 1946 møtte han som Stortingsrepresentant for Høyre på Stortinget.

Christin W. Dahl, Oslo.

Minner og . . .

(Forts. fra side 2)

På natten kunne plutselig noen bli hentet ut fra sin celle, en stund etter hørtes skudd. Dagen etter kunne vaktene gå og snakke seg i mellom og likesom undres mon hvilkens tur det ble neste natt?

Intet lesestoff, utenom Bibelen, fikk vi lov å ha. Ligge på køyen var kun tillatt om natten, men nettopp på natten kom så mange som ville se og beskue oss som satt på celle, det kunne være så høyst forskjellige typer, fra sovjetiske frigitte fanger til lærerinnen i Ekne, som sammen med bevæpnede vakter stormet inn og jaget oss opp fra køyen. Vi måtte stå i giv akt og ta imot alle slags skjellsord, bli spyttet på direkte i ansiktet, bli slått, i blant måtte vi stå slik naken. Jeg vil ikke ta i min munn uttrykkene disse menneskene brukte til oss og om oss så vi skulle høre det.

Med det psykiske press vi levde under og den elendige mat vi fikk sier det selv at det virket på maven, slik at botten som fungerte som avtrede ble flittig genyttet, enhver kan da tenke seg hvordan luften ble i den lille celle . . .

Nettopp i denne vanskelige tiden da de (gode) feiret freden kom det en prest til fengslet og fangeleiren — i heim og skole hadde man jo lært å se opp til prestene som Guds tjenere på jorden — man tenkte derfor i sitt unge sinn at det der kanskje ville bli et trøstens ord å høre —. Ingen er så stor synder at han ikke finner nåde hos Gud, som man fikk lære som barn!

Presten, pastor B. Stuve, senere sogneprest i Malvik i Sør-Trøndelag, jeg husker ham som var det i denne dag, sammen med den bevæpnede vakt som låste opp celledøren, kom han, ble stående i celledøren, fortalte at han var presten, så på meg og sa: — Jasså De er frontkjemper, jo det kan jo bare bli en straff for det — *det blir døden!* Det var hele samtalen. Så gikk han til neste celle og utferdiget samme dødsdom!

Ikke en av de av oss pastor Stuve dømte til døden, fikk dødsstraff. Ikke heller noen av oss fikk påstand om det.

Det er enkelt og lett å sitte her i dag og skrive om dette, om dette møte med presten, møte med ham som skulle forkynne om Guds store nåde og miskunn — det var ikke fullt så lett den gang for 36 år siden, den maidaen i 1945.

Vaktene i denne første tiden var heimefrontfolk fra bygdene rundt i kring, mange av dem var blitt heimefrontkarer disse første maidager, for liksom å sikre seg —. På sett og vis ble det noe bedre og liksom tryggere da «svenskessoldatene» kom og overtok vaktholdet. Hver dag skulle vi cellefolket ut for å «luftes», den egentlige årsak til luftingen var jo at man skulle drive eksersis med oss, straffe-

eksersis om man vil.

Jeg husker spesielt en dag fra denne tiden, som vanlig var det vi fra cellene, frontkjemperne og grensepolitiet som ble «luftet» inne på den indre gårds plass, fengslet var bygget i en firkant med en søylegang rundt den åpne plass i midten der «luftingen» foregikk, denne søylegang betydde at der kunne vaktene gå under tak og fra sin opphøyde plass ha meget god oversikt over oss nede på det åpne området på marken.

Denne spesielle dagen jeg tenker på sto vaktene, heimefrontkarene, oppstilt som vanlig rundt i søylegangen med geværene ferdig til skudd, og som vanlig var det serberen Ljuban som drev oss.

Ljuban gikk omkring med en stor, tykk kjepp, de som ikke parerte ordre fort nok fikk slag av stokken.

Vi måtte hoppe kenguru og alle slike øvelser, for min egen del kom jeg fra aktiv tjeneste og var i god kondisjon, slik at disse øvelser ikke besværet meg like meget som dem som var noe eldre og i dårligere fysisk form.

Jeg husker så godt disse vaktene ropte til Ljuban at den der og den der lurte seg unna, disse må du gi litt ekstra.

Vi ble da oppstilt på geledd og de som skulle få litt «ekstra» ble kalt frem, måtte legge seg på marken og med strak kropp heve seg opp og ned på armene, dette holdt de på med så lenge de orket, når de ikke orket mer ble de liggende på marken, da gikk Ljuban løs på dem med stokken og *slo alt han var god for*, over skuldre, rygg og hofter, *slo som en vansinnig*, siden fikk de stakars menneskene bare ligge der. Etterpå måtte de ha hjelp for å komme opp på cellene og i seng!

Vi andre var tvungen stå og se på tortureringen mens vaktene sto ferdige med geværene.

Flere av fengslets funksjonærer passerte, også leirsjefen, en overrettsakfører fra Trondheim, mens dette pågikk, men uten så meget som å løfte en finger for å hindre eller stanse misshandelen!

Jeg kunne fortsette med å fortelle om selvpoplevde overgrep mot vergeløse, ennu ikke tiltalte eller dømte fanger, i norsk fengsel og fangeleir etter «frigjøringen».

Men takk og lov er det så at *det som sitter aller sterkest* fast i minnet om livet i fengsel og fangeleir i 1945, og de følgende år, det er minnet om det fine kameratskapet, et kameratskap som var med og bar en over de største påkjenninger på kropp og sinn!

Noen har bukket under i den kampen vi nesten daglig siden har måttet utkjempe, kampen for å overleve, kampen for brødet, for oss selv, for våre familier og våre barn, men den største delen av oss har, tross alle forsøk på å holde oss nede, klart alle motganger.

Verst har det selvsagt vært for

(Forts. side 6)

Boktjenesten

Postboks 924 Sentrum, Oslo 1. Telefonbestilling: (02) 19 06 71.

NS-MEDLEMMENES SYN:

.... eks. Odd Melsom: På nasjonal uriaspost	kr. 65,-
.... » — » — NS og fagorganisasjonen	» 80,-
.... » — » — Fra kirke- og kulturkampen	» 85,-
.... » Justus Vericultur: Den norske kapitulasjon	» 20,-
.... » Trygve Engen: Jeg er ingen landssviker	» 40,-
.... » Adolf Hoel: Universitetet under okkupasjonen	» 50,-
.... » Harald Franklin Knudsen: I was Quislings secretary	» 55,-
.... » Per Lie: Sannheten om Telavåg-affæren 1942	» 15,-
.... » Sigurd Mytting: Politisk dømt	» 35,-
.... » Kai Normann: Diktene Laurbærkransen	» 20,-
.... » D. N.: Vidkun Quisling's siste dager	» 5,-
.... » Arne Tellefsen: Når forsvaret forfaller	» 25,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

.... eks. Institutt för Offentlig og Internasjonal Rätt:	
Den norske rättsoppførelsen	kr. 50,-
.... » Referat og utdrag på norsk av ovennevnte	» 5,-
.... » Forbundet: Gi oss rettsstaten tilbake	» 5,-
.... » — » — § 104. Mer lys over rettsoppgjøret	» 10,-
.... » Universitetsforlaget: Fra idé til dom	» 55,-
.... » Berner Hansen: Mannen bak søylen (Om prof Wilh. Rasmussen)	» 80,-
.... » Pastor A. E. Hedem: Quo vadis Norvegia	» 30,-
.... » O. Hedalen: Er det begått en skammelig urett mot en hel del av våre landsmenn?	» 5,-

Portofri forsendelse ved forskuddsbetaling til: Postgiro 5 15 46 38. Bankgiro 6063.05.01248 eller ved sjekk, i kontanter eller frimerker. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

FRONTKJEMPERNE:

.... eks. Frode Halle: Fra Finland til Kaukasus	kr. 70,-
.... » Svein Halse: I forreste linje (Den norske Legion)	» 70,-
.... » Ben Esper: Tsjerkassy (Norsk ambulanseskjører på østfronten 1943-44)	» 90,-
.... » Svein Blindheim: Nordmenn under Hitlers fane	» 70,-

DANSK LITTERATUR:

.... eks. Erik Haaest: Udyr — eller hva? (Dødsdømte)	» 20,-
.... » Gary Allen: Ingen tør kalle det sammensvergelse (Hvem trekker i trådene?)	» 50,-

NYHET:

.... eks. Einar Syvertsen: Også dette bør være sagt kr. 75,-

Alle 4 bind av INO's: Supplement til okkupasjonshistorien kr. 240,-

I alt bestilles for kr. .... som betales slik: .....

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr.: ..... Sted: .....

Minner og ...

(Forts. fra side 5)

de av våre kamerater som kom tilbake til «friheten» lemlestet, skadet og invalidisert på kropp og sinn etter mange års fronttjeneste med påfølgende årslange straff, til disse går i særlig grad mine tanker i denne stund!

IVAR
(Fortsatt trønder)

Leirens møte ...

(Forts. fra side 2)

ne vært hederlige, men bygger også på etisk og kristent grunnlag, det grunnlag som sier at du skal følge din samvittighet og gjøre det du synes er riktig.

De utenfor sier at vi har handlet feil og at vi har sveket. Da vil jeg be om at man stiller seg litt mer generøs. De har råd til å være storsinnet. De har råd til å invitere oss ut for å se et samfunn i lykke og trivsel. Men kanskje nettopp fordi det ikke står så bra til i Norge og utlandet synes det som om hatet slår tilbake mot oss. Det er en infantil reaksjon. Fordi det ikke lykkes skal vi slåes hardere ned!

Samfunnet måtte ha råd til å vise generøsitet når det hadde seiret gjennom sine idealer, når de har et samfunn som de forhåpentlig ikke skammer seg over.

Etter innledningen fulgte en

lang rekke, tildels kraftige innlegg i diskusjonen som berørte alle de forhold som har gjæret i sinnene, og som samlet ga pastor Kvaale et sterkt inntrykk av reaksjonen, men som også tjente som ytterligere momenter under argumentasjon for innkortning av sonetiden.

Fangen N. provoserte pastor Kvaale til et klart standpunkt hvor han sto, hvor vi hadde ham, — i forbindelse med den mistilitt som var rettet mot ham som et angivelig redskap for myndighetene. Ing. Normann omtalte de siste henrettelser og dødsstraffens ubarmhjertighet. Doktor Augensen kom inn på de pårørendes lidelser, doktor Gundersen streifet inn på faremomentet ved at så mange fanger hadde sine øyne rettet mot en fremtid i en fremmed verden, og at samfunnet måtte tilrettelegge forholdene slik at de følte det bedre å være hjemme.

Wilhelm Ramm, som hadde vært ute ett års tid, refererte sine inntrykk: — Er de ikke ferdig med dette sludderet ennå? Det var omkvedet da man hørte han skulle inn og sone igjen. Overalt var han blitt vel mottatt og han møtte overalt, også på fremstående hold, sympati og forståelse for sitt standpunkt.

Berge fremholdt ironisk at han håpet også fengselsmyndighetene ville vise den samme forståelse og velvilje som fengselspresten hevdet å ha. Ellers kom man jo

ikke langt.

Nitter Schreiner presiserte at under vurdering av en innkortning av sonetiden måtte der tas hensyn til den opprørende behandling vi fikk i den første tid, videre til de mange ustraffede forbrytelser som var begått på den annen side, ugjerninger som ennå ikke var legalisert av noen domstol. Forhold som klart viste at der ikke lenger fantes likhet for loven. Hvilket forøvrig også klart fremgikk av de mange artikler i presse og tidsskrifter fra ansett, autorativt hold og som stadig øket i antall. Til sist ville han særlig henlede pastorens oppmerksomhet på den opprørende behandling av våre kvinnelige kamerater på Bredtvedt, — som hadde det hardere enn vi. Om han ville avlegge en del av fangene der et personlig besøk og søke overbevise seg om hva her var fremholdt.

Forøvrig poengterte Schreiner at den holdning leiren hadde inn tatt såvel mot presten Bjordal, som ham, ikke egentlig gjaldt dem personlig så meget, men var rettet mot dem i egenskap av representanter for statskirken.

Møtet hadde forøvrig i høy grad bidratt til å rense luften, hvilket sikkert ville vise seg å bli til glede for begge parter.

Hva pastor Kvaale sa:

— Ryktene om at han var et redskap for administrasjonen, en spion for fengselsdirektør Probst,

hadde bedrøvet ham meget. Han var ansatt av departementet og hilste først på Probst dagen før han tiltrådte. Han sto således ikke i noe dus- eller vennskapsforhold til ham. Den dag han (Kvaale) ble diktert noe som stred mot hans oppfatning av egen stilling eller var i strid med hans samvittighet, da ville han klart og bestemt si fra. Han sto her som et bindeledd mellom fangene og livet utenfor.

Kvaale pekte på hva han hadde gjort, ikke for å fremheve seg, men for å motbevise eventuelle anker mot ham. Han ville skape det slik for oss, så vidt mulig, at vi ville kunne se resultater. Bl.a. hadde han nå gjennomført brevskrivning to ganger månedlig.

— Når det gjaldt kirkens ledelse så er jeg helt uenig i Berggravs skrift: «Folkedommen over NS», sa pastor Kvaale. — Jeg mener nok også at der måtte et rettsoppgjør til etter krigen, men jeg synes det har fått et omfang som er aldeles ubegripelig og som man ikke vet hvordan man skal stanse. Jeg mener der måtte slås ned på graverende forhold og der hvor saken var preget av kriminell natur. Men derimot ikke på mer eller mindre aktive og passive medlemmer, som var ledet av idealistiske motiver. Man må vurdere mennesket etter hvorvidt det har vært diktert av et idealistisk syn. (Altså de subjektive hensyn, som retten helt

har sett bort fra i de mange landssviksaker.)

— Om dødsstraffen er det delte meninger blant teologene, sa pastor Kvaale. — Det er sterke argumenter for og imot. Det henger jo sammen med menneskets rett til å ta andres liv. Her mener jeg tvil må komme tiltalte til gode. Jeg er iallfall i høyeste grad imot dødsstraff nå. Man sier det var rettsbevisstheten som førte til innførelse av dødsstraffen. Og at denne ville bli opphevet når rettsoppgjøret var ferdig. Når det er over, skal det også være forbi med dødsstraffen. Men da dødsstraffen mer er et produkt av en opprørt tid, kan det ha sine tvil med rettsbevisstheten. Det fortøner seg nå mer slik at den bare ble innført for å skyte nazister.

Pastor Kvaale nevnte at fengselsprestene var innbudt til aftens hos biskop Berggrav. Han ville da overfor Berggrav ikke legge skjul på at han var leirens mest hatete mann. Pastoren bekreftet at han betraktet oss som politiske fanger, ikke kriminelle. «JEG GJØR DET,» understreket han. Til en begynnelse nyttet han ordet landssvik-fange i sin korrespondanse. DET FOREKOM IKKE LINGER.

Pastor Kvaale lovet å besøke kvinnelige fanger på Bredtvedt, som soner fengsel, (fru Munkeberg, fru Irøens og fru Jens Petersen, m. fl.) og tale med disse uten påhør av tredjemann.

Nå trenger vi flere «støtteannonser»

Hjertelig takk for nye 50 bidrag på tilsammen kr. 6 240,-

Vi har nå ikke «fullt hus» til neste gang og håper på nye innbetalinger. Kommer det en fra deg?

«Støtteannonser» er som kjent bidrag på kr. 50,- eller mer til avisens drift.

STØTTEANNONSER
fra «Folk og Land»s venner.

Takk for følgende bidrag:

A., Narvik 50,—	E., Revsnes 100,—	O., Grimo 140,—	G., Horten 50,—	A., Kirkenær 100,—
P., Fauske 90,—	M., Kvål 300,—	A., Odda 140,—	J., Skoger 240,—	R., Kirkenær 140,—
O., Rognan 100,—	O., Oppdal 140,—	R., Stavanger 150,—	L., Rødberg 140,—	O., Skarnes 140,—
D., Vassdalsvik 105,—	J., Surnadal 140,—	R., Kristiansand 100,—	O., Krøderen 140,—	Hans, Hurdal 60,—
E., Mosjøen 75,—	M., Kristiansund 200,—	A., Skien 50,—	M., Gol 90,—	L., Kolbotn 125,—
K., Mosjøen 75,—	M., Langevåg 270,—	A., Eidanger 125,—	H., Ringelia 100,—	F., Langhus 125,—
K., Leksvik 200,—	S., Viksdalen 60,—	H., Siljan 240,—	E., Kapp 100,—	J., Rygge 125,—
		O., Hjuksebø 200,—	O., Nygard 60,—	L., Gressvik 140,—
		G., Tuddal 100,—	T., Ulness 100,—	H., Hafslundøy 140,—
		K., Vrådal 140,—	T., Skjåk 50,—	O. R., Oslo 75,—
		T., Rauland 50,—	E., Kvikne 60,—	I., Spånga, Sv. 100,—
		J., Revetal 75,—	H., Moelv 250,—	S., Strøby, Dmk. 175,—

Willy Bjørnebo . . .

(Forts. fra side 1)

Hvilken norsk rettspraksis brukte Eidsivating Lagmannsretts «Særdomstol» under sakf. O. Trampe-Kindts aktorat, for å opprettholde denne helt forbryterske dom, tross at dette tiltalepunktet, for desertering, av samme «ret» ble helt frafalt?

En klar svindel og historieforfalskning av Den Norske Høyesteret, var det da denne rett under «Haalandsaken» ga en erklæring om at kongen, kronprinsen, regjeringen etc. den 8. juni 1940 var flyktet til et ALLIERT land. NÅR VAR DENNE ALLIANSEAVTALE UNDERTEGNET OG INNGATT AV HVEM? Var det ved Englands nøytralitetsbrudd ved mineutleggingen den 8. april 1940? Ved hvilken dato ble Norge alliert med England?

I kong Haakons radiodeklarasjon til det norske folk 7. juni 1940, fra Tromsø, ble ordet «krig» overhodet ikke nevnt. De ville, så langt som mulig, opprettholde det norske rikets selvstendige LIV. Under «rettsoppgjøret» sendte Deres kollega, daværende Riksadvokat, et FORFALSKET sirkulære til alle landets dommere, hvor det sto at kongen hadde sagt selvstendighets KRIG. Dette gemene falsum var altså «bevist» på at de ca. 70 000 dømte hadde visst at det fortsatt var krig. Tiltross for den av konge og regjering gjennomførte totale kapitulasjon den 10. juni 1940, hvorefter landet hadde å følge Haagerkonvensjonens regler.

Hr. riksadvokat Magne Flornes — jeg forstår at De har og er helt uvitende om disse, for norsk rettsvesen så skammelige

forhold. **DET ER DE IKKE LENGER NÅ.**

Det skrikes om «menneskerettigheter» over hele verden. Jeg kjemper for min eksistens og utsettes stadig fremdeles for baktaleser, løgn, hetspropaganda, åndelig og sosial diskriminering, som jeg står helt forsvarsløs mot, idet meningsterror forbyr meg trykkefrihet.

Willy Bjørnebo
(sign.)

April 1940 . . .

(Forts. fra side 8)

S/S «Lysland»s dagbok fra 1940. At den eksisterer tror jeg nok, men hvor er den?

«Lysland»s rederi, Thorvald Halvorsen, er en saga blott, eller det går under et annet navn. Jeg har hørt at kapteinen vår, Asbjørnsen, førte to dagbøker i tidsrummet 8. april til 23. april 1940. En som passet for tyskerne og en som passet for britene. Den første ble brent før ankomst til Kirkwall.

Slik opplevet jeg april 1940», sluter Kalle K. brevet til oss.

Vi ville ha . . .

(Forts. fra side 1)

brorens invaliditet tok tjeneste i det tyske Røde Kors for å pleie syke og sårede uten hensyn til nasjonalitet.»

Til orientering skal jeg meddele at da de tyske myndigheter søkte å verve søstre til Røde Kors-tjeneste ble det fremmet et forslag i Landsstyret i Norges Røde Kors, som gikk ut på at

Røde Kors skulle ta initiativet ut av hendene på de tyske myndigheter.

Norges Røde Kors skulle selv utdanne dem som meldte seg i korte krigskurser og føre kontroll med innsatsen. Det ville være ønskelig om man kunne plassere dem i lasarett i Norge og avvise de tyske søstre som den tyske hærledelse sendte til Norge. Av stemningsmessige hensyn mente Norges Røde Kors ikke å kunne ta opp denne tanke.

Ideen er imidlertid helt i overensstemmelse med Røde Kors-tanken. Jeg henviser til Max Hubers bok «Den barmhjertige samaritan». Boken er utkommet på norsk og anmeldt i Kirke og Kultur.

Jeg henviser til Bibelen. — Til lignelsen om den barmhjertige samaritan. — Til Jakobs brev 4-17.

Ganske spesielt for Frontkjemperkontorets vedkommende til de skriftsteder hvor det tales om barn og den plikt vi har til å hjelpe. Et virkelig levende demokrati må bygge på den kristne etikk. For at et demokrati skal bringe harmoni mellom samfunnsborgerne må det bli disses livssyn. Selvfølgelig alt etter evne. Viljen må være der i alle tilfelle fra Samfunnets side. Er den kristne etikk ikke for hånden, blir det hele kun en tørr teori med grobunn for nyttemoral, misunnelse og maktten-denser. — Det var demokratiet som ga Sokrates giftbeget og det var den store masse — folkeopinionen — som forlangte Jesus korsfestet.

Står kirken «nøytral» til Røde Kors-dommen? Vil kirken ikke hjelpe dem som av et oppriktig hjerte har villet være med på å lindre nød? Kristi kirke var aldri «nøytral». Den var i kamp for sannheten uavhengig av mas-

sens sympati. Den var kun nøytral når dens nøytralitet dekket sannheten. Fri er kirken heller ikke når den tier. For at den virkelig ønsker å tie kan man ikke forutsette. Ibsen har sagt: «Frihet er å ville det en må».

Kirken og Kristi Evangelium var engang en ildsøyle som gikk foran massene og viste veien. I dag er kirken famlende, nølende og lunken. Den nøyer seg med å komme baketter og trøste.

I rettsoppgjøret dømmes den kalde, tørre og blinde justis ut

fra den knivskarpe logikk menneskers edleste følelser som svik. Vil kirken virkelig fortsatt la dette skje?

Mitt ord er i dag uten verd. Hvis jeg trer frem kan jeg skade en god sak.

Jeg appellerer til menn som kjenner apostelen Paulus' første brev til Korintherne, 13. kap.

Er det en samvittighetssak eller er det ikke?

Ærbødigst
Olaf W. Fermann
sign.

Oppklaring av historisk løgn

DR. WERNER BEST: Tysk politikk i Danmark. Den tyske befullmektigede bringer sensasjonelle opplysninger i sin memoarbok. «— En viktig bok som alle med interesse for okkupasjonshistorie bør skaffe seg», skrev anmelderen i Folk og Land nr. 3/82. **Kr. 130,—.**

NIKOLAY TOLSTOY: Die Veratenen von Jalta. Englands Schuld vor der Geschichte. Folk og Land: «Boken er et vitnesbyrd om en ihjel-tiet skamlett, en krigsforbrytelse fra alliert side.» **Innb. kr. 125,-.**

WENN ALLE BRÜDER SCHWEIGEN. Herausgegeben vom Bundesverband der Soldaten der ehemaligen Waffen-SS. 604 Seiten, 1110 Fotos, 120-g-Papier, Format 22 x 3x cm, Leinen, mit Schutzumschlag, farbigen Karten, Bildern und Uniformtafeln, Dokumente und Grafiken. **Kr. 245,-.**

EUROPÄISCHE FREIWILLIGE, Peter Strassner. Die Geschichte der 5. SS-Panzer-Division «Wiking», im Osten eingesetzt, findet ihre Würdigung. 2. verbesserte Auflage, 448 Seiten, 110 Bilder, zahlreiche Skizzen und ein dokumentarischer Anhang: **Eine Ärmelstreife der 5. SS-Pz.Div. «Wiking»,** in Leinen. **Kr. 130,-.**

Jeg bestiller: .....

Navn: .....

Adresse: .....

Bokliste kan sendes. Forskuddsbetalt til postgironr. 2 34 13 52, portofri forsendelse, ellers porto og oppkravsgebyr.

Bestillingen sendes:

AAGE NORBERG,
Boks 3044 Elisenberg, Oslo 2.

MÅNEDENS «PERNILLE»:

Skyggebarrierer

Det er ikke så ofte jeg leser bøker mens tårene siler, for det er ikke det sentimentale som rører meg, jeg er rar slik Men der det virkelig menneskelige kommer fram, gjør også tårene det. I påsken leste jeg Laurens van der Posts «A bar of shadow». Under krigen var van der Post fange i japansk krigsfangeleir, og han fikk til fulle føle hva en slik representerte. Så går han hen og forstår den japanske «ursjel», og tilgir. Jeg skal komme tilbake til novellen ved en senere anledning, men den var kanskje påskebudskapet til meg ved siden av Franco Zeffirellis fjernsynsfilm «Jesus fra Nazaret». Med ett var jeg åtte—ni år igjen, og var på søndagsskolen.

Men forut for dette leste jeg den 20. mars i «Morgenbladet» med tårer i øynene K.B.'s artikkel «Tanker i frimodighet». Ut fra hans bakgrunn forstår jeg også den første del av artikkelen at

visse ord og betegnelser fra krigstiden (Riksting, Kulturdepartement etc.) kan være vanskelig å ta opp i seg som begreper idag. Ordet «landssviker» klarer jo heller ikke de som fikk hengt det på seg å svelge fortsatt. Men K.B.'s artikkel er så viktig, så «van der Postsk», at jeg må sitere, for den er av langt større betydning enn alt det jeg kan feste til papiret. Ja, den er et førpåskebudskap.

«Så kan man mene — og mange mener nok dete blant dagens ungdom — at de eldre og middelalderende i vårt samfunn går rundt og bærer på en nevrose som de snarest burde kvitte seg med.

Det er vel med dette som med meget annet av arven fra årene 1940—45, at de som selv ingen følelsesmessig tilknytning har til denne tiden, mener at vi andre henger ubehjelpelig fast i tankegang og holdning fra disse årene.

Vi har til og med opplevet at

helt unge mennesker har anklaget oss med ordene:

— Dette med demokrati og yt-ringsfrihet og alt det derre — det er bare noe som du bærer med deg fra krigstiden! Du må klare å skjønne at det er viktigere ting som teller i dagens verden! (Benyttet som forsvarsargument for totalitære regimer med kommunistisk fortegn).

Det er nå anklagen.

En annen anklage, som vi må ta alvorligere, vil kunne komme fra dem vi mener var «på den gale siden» i de vonde årene. — Hvor lenge skal dere gå rundt og bære på dette hatet, på disse kompleksene mot oss, kan de spørre.

Det vil være en forståelig reaksjon. Hele 37 år er snart gått siden freds- og frihetsklokkene slo, allikevel grøsser vi ved endel av disse tabuordene, som vekker uhyggelige minner tillive.

Men det er ikke på dette plan

at en forsoning kan finne sted, tror vi. Det som skjedde, det skjedde — og ingen som opplevet okkupasjonsårene, kan viske ut de sår i sinn og sjel som de satte. Det gjelder for begge sider. Det er ikke alle sår tiden makter å lege.

Den store feilen som ble gjort i etterkrigsoppgjøret — og nu tenker vi ikke på det rettslige, men på det moralske og menneskelige oppgjør — var at vi ikke maktet å godta at mange av dem som valgte den annen side under okkupasjonsårene, gjorde det i beste mening, fordi de trodde det tjente landet best.

Det gjaldt ikke alle, kanskje ikke alle, kanskje ikke engang flertallet, men det gjaldt ganske mange, og av de mest verdifulle på den siden.

Vi andre mente, og mener fortsatt, at de tenkte galt og valgte galt. Og fordi vi mener dette, er endel ord og begreper som vi knyt-

ter til den tiden, i dag ubrukelige for oss som instrumenter for annen begrepsformidling.

Kall det gjerne et kompleks, et trauma, en folkenevrose, men slik er det. Det gjelder bare at den psykologiske barrieren det her er tale om, ikke også omfatter de mennesker som vi holdt ansvarlige for feilgrepene, men som forlenget har gjort opp for seg.

De aller fleste av dem er nu høyt oppe i årene, og de har rett til å føle at de i dag er akseptert både som borgere og som medmennesker på like fot med alle andre.

Så får vi heller fortsette å føle ubehag ved disse vonde ordene fra disse vonde årene. Det er også en side ved menneskesinnet.»

Jeg slutter meg helhjertet til. Takk, K.B. Det skal fortsatt stort mot til å skrive slikt, og et stort hjerte som grunnlag for slike tanker.

Pernille

April 1940

EN KRIGSSEILER FORTELLER

Bebudelse

Den jord som sov bak is og sne
har følt det vårens under skje
som solens fakkelt tender.
La komme sludd og hagl og

storm
jeg føler våren har tatt form
i livets skaperhender!

Den første vårdag mild og linn,
har tendt en funke i mitt sinn,
det går igjen mot sommer!
Du varmer alt, du gyldne sol,
og himlen blåner, en fiol . . .
En vårlig luftning kommer.

De bladløse, de nakne trær
har følt: befrielsen er nær!
— kjenn, solens øye gløder!
Det spirer i den bratte li,
de hårde tider er forbi
og jordens hjerte føder.

Kai Normann

Med dette vakre vårdikt, skrevet av en kjær avdød kampfelle og en stor nasjonal dikter, hilser vi den lyse tid velkommen. La oss ikke bare se skyggene omkring oss. La oss føle gleden ved den nye våren som evig uforanderlig kler fjell og hager og som gjør sinnet gladere og lettere. Solen vil skinne og jordens vekster hvert år skyte fram uansett hvor ille vi mennesker stiller til for oss selv. Våren vil avløse vinteren og sommeren vil avløse våren i sitt evige kretsløp, og livet fortsatt leves. Kanskje det kan gi rom for noen tanker.

La Kai Normanns dikt også være en hilsen til kamerater i inn- og utland. La det være en hilsen til gamle og syke kamper, til våre trofaste lesere av «Folk og Land», til alle som møtes i den store sannhet: sannheten om å ha noe virkelig å kjempe for.

La våren formå å fylle oss med vakre, varme følelser, slik at den i oss alle lar tone frem den store felles kjærligheten: GUD SIGNE VÅRT DYRE FEDRELAND-

EN KONGELIG RESOLUSJON

Den 18. mai 1940 ble det i statsråd gitt «Kongelig resolusjon om felles overkommando for forsvaret».

1. Det opprettes en felles overkommando for rikets samlede krigsmakt under navnet forsvarets overkommando. Sjefen for denne overkommando benevnes forsvarssjef.
2. Forsvarsdepartementet bemyndiges til å gi de nærmere regler for kommandostabens sammensetning og virksomhet samt utferdige instruks for forsvarssjefen.
3. Kommanderende general, generalmajor Otto Ruge, beordres midlertidig som forsvarssjef med bibehold av stillingen som kommanderende general.

Denne Kongelige resolusjon er å finne i «Norsk Lovtidend», London-utgaven som er utgitt i trykken i London og gjenoptrykt i Norge i 1946.

Vi gjengir denne resolusjon fordi forskjellige forfattere, også Sverre Hartmann, når de skriver om kapitulasjonen i Trondheim i 1940 stadig hevder at kapitulasjonen bare gjaldt landtroppene som Ruge hadde kommandoen over. Resolusjonen viser med all ønskelig tydelighet at Ruge hadde kommandoen over «rikets samlede krigsmakt», følgelig også over marinen og luftvåpenet. Det var Ruge som forsvarssjef, som sendte sin befullmektigede til Trondheim for å forhandle om kapitulasjon for den norske krigsmakt — ikke for en del av den!

Kalle K. heter han blant gode venner.

En av mange krigsseilere som ikke ville hjem igjen i 1945.

Nå lever han gode dager i Australia, hvor han minnes et langt livs fartstid i fred og under krig.

Som mange krigsseilere er han abonnent på FOLK OG LAND, og redaksjonen har ofte hatt utbytte av å lese hans brev hjem, hvor han skildrer konvoyfarten under siste verdenskrig, og sjøfolkens reaksjoner på de mange gyldne løfter fra «Nygaaardsvold-regjeringen», som alltid ble brutt.

I det forrige brev til oss fortalte Kalle K. at han ennå ikke har fått krigsmedaljen fra Norge.

Denne gang skriver vår venn: «Bare en liten rettelse. Tenk, — nå er medaljen kommet. Bare 36 år etter krigens slutt. Og sammen med den DIPLOM fra selveste kong Olav. Forsendelsen tok nok lang tid, men det var vel fordi den ble sendt som ordinær post. Kongen hadde ikke råd til å spandere flypost, og det kan jeg godt forstå, slik tilstandene tårner seg opp der hjemme.

Gjennom FOLK OG LAND er det likesom jeg har lært mange nye mennesker å kjenne, ikke personlig, men gjennom omtalen. Hva fikk de igjen for sin innsats og sitt strev? Jo, ti tusener kvinner og menn ble rett og slett satt utenfor.

Hadde jeg vært intelligent ville jeg blitt hengt i 1945, og kanskje lenge før den tid. Det rare er at den mann som ble til den største ulykke for England, Winston Churchill, han blir feiret som nasjonalhelt.

Da han døde var det ingen som beklaget det mer enn jeg gjorde. Jeg håpet og ønsket at han måtte få leve ennu i mange, mange år, slik at han kunne få se resultatene av den forferdelige politikk han førte hele sitt liv.

I de årene jeg seilte for England kunne jeg ikke bli enig med

engelskmennene. Jeg forsto dem ikke, og de kunne ikke forstå meg.

Hvis jeg den gang hadde snakket som jeg nå gjør, eller skrevet slik som nå, ville jeg blitt interneret. Imidlertid har tidene forandret seg siden den gang, og nå kommer jeg så inderlig godt overens med alle briter. Når jeg sier at England langsomt, men sikkert, går til helvete, så er de skjønt enig med meg.

Dere spør om mine opplevelser på Hustadvika natten til 8. april 1940?

Well, — jeg ble purret ut tidlig, slik at vi kunne få asken overbord før skipet («LYSLAND») kom til Bergen. Vi (det underordnede mannskap) bodde forut, og etter at jeg hadde fått i meg et par kopper kaffe gikk jeg midtskips for å begynne på jobben. Da jeg var på veg ropte styrmann Larsen fra broen, at jeg måtte gå forut igjen og få alle mann på dekk. Jeg trodde jeg hørte feil, og spurte hva han mente. Han pekte forover, og så ropte han til meg: — Ser du, der ligger flere krigsskip like foran baugen vår. Jeg svarte: — Men de er vel norske?

Til dette svarte styrmann Larsen at det var de ikke. Krigsskipene var alle for store til det.

Jeg gikk forut igjen, hvor jeg purret frivakten. De ble temmelig gretne, og spurte hvor vi var. Da jeg svarte at vi var midt på Hustadvika ga de meg tydelig beskiid om at de ville kaste meg overbord, hvis jeg narret dem. Da de sto på dekket og så på de store krigsskipene ble de hurtig klar over stundens alvor, spesielt da lederskipet signaliserte: — STOPP FOR MINEBELTFR.

Vår kaptein, Asbjørnsen, svarte da: — Jeg rapporterer dere til norske myndigheter. Deretter lot «Lysland» ankeret gå, og telegrafisten sendte det illevarslende telegram. På samme tid fikk Oslo to likelvdende telegrammer fra andre steder lenger nord.

På veien sørover hadde vi hatt følge med en tysk malmbåt som kom fra Narvik. Den var ikke helt ferdiglastet da den forlot havneområdet, men hadde fått ordre om å gå tilbake til Tyskland øyeblikkelig. Skuta var ikke trimmet og hadde en forferdelig slagside. Vi («Lysland») kappkjørte med tyskeren sørover kysten, og av og til lå tyskeren foran oss, av og til bak oss. Hver gang vi passerte tyskeren, eller den passerte oss, rystet mannskapet vårt på hodene, overbevist om at skuta skulle gå rundt. Det så stygt ut.

Da vi ble stoppet av englenderne på Hustadvika lå tyskeren langt bak oss, men nådde oss snart igjen da vi kastet ankeret. Den tyske kapteinen ble fort klar over stillingen, han gikk helt over til «Lysland», og spurte kaptein Asbjørnsen: — ER NORGE I KRIG?

Tyskeren lå hele tiden helt opp til «Lysland» og måtte manøvrere slik at den hadde «Lysland» mellom seg og de britiske skip hele tiden. Hva som gikk for seg der ombord, det vet jeg ikke, men vil tenke meg til at de sto i telegrafisk forbindelse med hjemlandet. Plutselig satte tyskeren full fart på og forsvant nordover. Det var det siste vi så til den skuta. Hvorfor britene ikke tok den er en gåte for meg.

«Lysland» lettet anker noen timer senere, og gikk derfra til Molde hvor vi la til kai.

«Lysland» kom til Orknøyene den 23. april, og var usedvanlig heldig med overfarten, for såvidt som det gikk halve veien i nattmørket, og da dagslyset viste seg, kom også tåken som holdt seg hele dagen. Vi kom således velberget til Kirkwall. Et annet skip som gikk samme vei på samme tid var Fred Olsen's splitter nye «Bama». Både «Bama» og «Lysland» holdt det gående under hele krigen, og kom tilbake til Norge i 1945, så jeg mener det er umulig å få fatt på

(Forts. side 7)

Unike biografier

THE HITLERS ALBUMS. Egentlig trykket i 15 eks. som minne over Mussolinis statsbesøk i Tyskland i sept. 1937. Nytrykk innbundet i storformat i vakkert brunt kunstlær med bl. a. det TYSKE RIKSVÅPEN i gull. 28,5 x 22 cm. 144 sider. 175 store fotografier. **Pris S. kr. 98,-**

MANSTEIN. Billedokument om feltmarskalk Manstein. Innbundet 176 sider. **Pris S.kr. 110,-**

WHO WAS WHO in World War 2. Biografi over alle kjente personer under 2. verdenskrig. Innbundet i storformat 30 x 21 cm. 208 sider. 270 fotografier, 20 i farver. **Pris S.kr. 98,-**

DAS WAR GUDERIAN. Billedokument over skaperen av tyske panservåpen. Innbundet 18 x 25 cm. 176 sider. 300 fotografier. **Pris S.kr. 110,-**

Varer sendt mot postoppkrav, får frakttilllegg.

MOT N. KR. 10,— SENDER VI VÅR HELT ILLUSTRERTE KATALOG MED NORDENS STØRSTE DOKUMENTASJON AV 3. RIKETS FILMER, BØKER, GRAMMOFONPLATER, M.M.

S U P P L Y, Box 7049, S-172 07, Sundbyberg, Sverige, tel. (08) 29 10 14.